

הגדרות

יכול היה סאדאט להזמין את בגין לקאהיר. כל המעשים הגדולים, שהיו אפשריים עכשיו, מייד, לאלתר — נעצרו. הקיפאון בעניינים המהותיים נשאר בעינו. בוודאי יהיו מהלכים נוספים, מגעים חשאיים, הידברות. בוודאי היתה תזווה ניהולית כלשהי לקראת כינוס ועידת ז'נבה. אך המיצעד הדרמאטי אל השלום נפסק. רגל אחת פסעה פסיעתיינן קדימה, אך הרגל השנייה, הישראלית, נשארה תקועה במי קומה, לכווה במלכודת של תפיסות מימי מתור שלח. רגל אחת אינה יכולה לצעוד לבדה.

תהיה אלטרנטיבה. מסעו של סאדאט מיקד את תשומת הלב העולמית על אייגנונותו של המימסד הישראלי לשלם מחיר עבור השלום. באי-היענותו למעשה המדינאי של סאדאט, עשה בגין בדיוק את הדבר שבו האשים את קודמיו: הוא הזמין את כל הלחצים על ישראל. עוד לפני שבוע התקשה ג'ימי קארטר ללחוץ על ישראל, בגלל דעתיקהל האמריקאית. האם עדיין קיים מעצור זה השבוע, אחרי ביקורו של סאדאט, שהפגין בצורה כה מהימה את נכונות הערבים להיות בשלום עם ישראל?

זהו הצד השני של המטבע. בגין שיתף פעולה עם סאדאט כדי לשרות לביקור זה את הממד הדרמאטי הגדול ביותר. העולם כולו הביט במה שהתרחש באולם הכנסת. הוא ראה את המחאה חסרת-התקדים של סאדאט, ושמע את הצעותיו, המקובלות כיום על העולם כולו כתנאים סבירים לשלום. הוא נוכח לדעת כי בגין אינו מוכן למחווה נגדית כלשהי.

התרשמות דרמטשמעית זו, שתועבר עידידי צמרת העיתונות העולמית לכל הארצות, תשנה את המפה הפוליטית. בגין וזהו השבוע בהרי זה אישית מבית, אך הוא איבד את הילותו מחוץ, המיכשולים העומדים לפני מדיניותו יהיו, מעתה, גבוהים עוד יותר.

ס אדאת הציע לישראל משהו יקר מפז: הידברות ישירה, שלום ישיר.

שלום בלי התערבות המעצמות. בלי לשלם קומיסיון לשום אימפריאליזם, מערבי או צפוני או מירחי. ברית ישירה של העמים במרחב.

זה היתה תוכנה העיקרי, החשוב ביותר, של יוזמה מיוחדת זו.

תוכן זה כוונן השבוע, אולי בלי תקנה. במקומו יש רק אלטרנטיבה אחת: התערי בות בינלאומית. כפייה בינלאומית.

א אמן חור הקיפאון למישור המדיני, נשבר הקיפאון במישור הנפשי.

מבחינה זו, לא יחזור המצב לקדמותו. במשך 29 שנים, כאשר דיברנו על שלום, הוטחה בפנינו התשובה הניצחת: „אין עם מי לדבר!“ ואם אין עם מי לדבר, מה טעם להתווכח על מחיר השלום? מי יען, החל מהשבוע, דהעדות על שפתיו את הטענה האווילית הזאת?

כאשר הצעתי לכנסת, בפברואר 1971, להתייחס ברצי נות להודעתו של סאדאט לדר גונאר יארינג, על נכונותו לחתום על שלום עם ישראל, צחקו ממני יותר מ-110 חברי-כנסת. אף אחת לא צחקה יותר מאותה אשה הרתי אסונות, גולדה מאיר.

מי יען, החל מהשבוע, לפקפק בכנות רצונו של סאדאט להיות בשלום עם ישראל, אחרי שתשדם את מחיר השלום?

הו היפור החדש במציאות: ניתן עתה לשכנע אדם ישראלי סביר כי גישתה של תנועת-השלום הישראלית אינה אוטופית, אינה חלום באסמיה, שהיא ריאליית.

השבוע הוכח כי אין הבדל של ממש בין הליכוד והמערך. אחרי שהטלוויזיה חשפה את הדביליות שלא-תאמן של הדוברים שהשתתפו בשיתח סאדאט עם סיעות הקואליציה, היא הראתה את האפסות העקרה של דוברי סיעת-המערך. לא היה להם דבר להציע. מילבד הנוסחות המעובשות, המעלות-יצנות, של תקופת גולדה מאיר. אבל לכוחות-השלום אמיתיים יש עתה תפי קיר, ויש עתה הזדמנות.

במקום אחר בגיליון זה השויתי את ביקורו של סאדאט בישראל לנחיתת האדם הראשון על הירח. כאשר דרך ביל ארמסטרונג על קרקע הירח הפך המדע הבדיוני למדע. נסתבר כי הדברים שגרמנו במוהם של חלוצי המחשבה האנושית, ושגראו כחלום אוטופי, היו מבוססים על ריאליזם מפוכח.

כאשר דרך גיל ארמסטרונג על קרקע הירח הפך המדע השלום הישראלי-ערבי מעולם המחשבה-הבדיונית לעולם הריאליזם הפוליטי המעשי. נסתבר שכל אשר אמרנו במשך דור, כאשר נשמעו דברינו כחלומות נאיביים, היו מבוססים על נתונים ריאליים.

מכל התרומות שתרם סאדאט השבוע, זוהי התרומה החשובה ביותר.

ביקור זה היה, לגביו, מת-זאל. הוא קיבל אותו בחינם, על מגש של כסף. סאדאט יזם אותו. סאדאט שילם את מזון המחיר. סאי דאת סיכן את חייו ואת שילמונו. סאדאט נתן לישראל, בלא תמורה, פרס שאין ערוך לער כו — ההכרה המזאה בקיומה ובחוקיותה.

מה שילם בגין? לא כלום. אף לא אגורה שחוקה אחת. הוא לא סיכן דבר. הוא לא נתן דבר. סאדאט העניק לו תוספת כבירה ליוקרתי הזאומית ומעמרו הבינלאומי, ואילו הוא לא העניק לסאדאט דבר והצידכר.

לכן איני מבין את הברכות שהומטרו על בגין, בגל-ההתלהבות הראשון, גם מפי אנשים טובים. מה שעשה בגין, בקבלו את פני סאדאט, העיד על כישרון של פוליטיקאי — ותו לא.

כ ישרון של פוליטיקאי, אך לא ממדים של מדינאי.

עשן המליצות נמוג. מנחם בגין לא יצר מציאות חדשה. הוא, בניגוד לסאדאט, דבק במציאות הקודמת. קשה להגדיר את עוצמת המחול של מנחם

אנוואר אל-סאדאט: לא שומעים!

בגין השבוע — מתחל המגמד את כל מחדרי יום-הכיפורים, כמו שפיל מנמד יתוש.

היו שהאמינו: בגין ישמע את משק כנפי ההיסטוריה. הוא יבין כי הוא יכול להיכנס להיסטוריה האנושית כאיש שהביא את השלום. הוא ישכח את סיסמות האתמול, ישים את פעמיו אל המחר.

היו שסברו: גם בעל כורחו, ומבלי לרצות בכך, ייסחב בגין בתאוצה של המאורע, הוא ישתכנע מנאומי עצמו. הוא יתלהב ויעשה דברים שלא היה מסוגל לעשותם לפני שבוע.

היו שקיוו, לפחות: הוא יעשה מחווה כלשהי, כדי לרום את דמותו של סאדאט, לגונן עליו מפני משמיציו בעולם הערבי, לחזק את מעמדו. הוא יעניק לו את הזכות לבחור בניצגים הפלסטיניים שיוזמו לז'נבה, גם אם יהיו אלה אנשי אש-ף. הוא יגיד מילה גואלת בעניין הגבולות ו/או בעניין הפלסטיני. הוא ישחרר מאה עצירים ביט-חוניים.

משהו, משהו! כימעט לא כלום. והתוצאה: בתום נאומו של בגין בכנסת ידענו: הוא החמיץ הזדמנות היסטורית. אך אולי הוא מתכוון לשמיע את הסנסציה מחר, כאשר יחבר את הקומוניקאט הסופי. למחרת היום פורסם הקומוניקאט המוסכם לסיכום הביקור, הוא נשמע כפארודיה גרועה. סאדאט חזר משליחותו ההיסטורית כשידייו כימעט ריקות.

מ, הי, אם כן, התוצאה המדינית של הביקור? תהליך השלום לא התקדם. אחרי המחול הזה, לא

רגע הגדול חלף. ובפה נשאר טעם מר, מר מאד. היתה שעת-רצון, השמיים נפתחו. למשך רגע-קמ, היה הכל אפשרי. ממרחקים הושמטה לנו יד. יד לשלום של דורות. ידנו ידה של ישראל, קצרה מלהגיע אל היר המושטת.

ע ים ישראל התאהב במחמד אנואר אל-סאדאט ממבט ראשון. היתה זאת תגובה אינסטינקטיבית. פרי האינטואיציה הבריאה, הלא-מודעת, של עם. ברגע שיצא מפתח המפגש ועמד דום על הכביש, לקוד תרועות-החצוצרות, היתה ברור לכולנו: ECCE HOMO, הנה אדם!

כאשר טבע זאב ו'בוטוסקי את מטבע האידיאל האנושי שלו, „הדר“ — כאילו חשב על איש זה. אין הגדרה טובה מזו: כל עמידת-דום, כל תנועה, כל ניפנוף-יד, כל הכעת-פנים שלו אמי רה הדר, הדר טיבעו, בדת-המעושה, משוחרר ממתח. האצילות הטבעית של בויכפר, שאכרי תיו שבו עז ארמתם במשך 6000 שנים.

הוא עמד על הכביש. מולו ניצב מיסמר-הכבוד של צבא-האוייב, שהוא עצמו לחם בו לפני ארבע שנים בילבד. לרגליו עמדו ראשי המדינה, אשר אך לפני שנה אייפאשר היה לחשוב על פגישה עמם — כפי שאמר אז — „בדור הזה“. זה עתה קרא על הפגנות הועם של ההמונים ברחבי המרחב, שהתקשו להבין את מעשהו. הוא עמד על הכביש, פניו רצינות, עיניו מצועפות, כל-כולו מכוונס בעצמו. איש שעבר את הרוביקון, בדרך לשלום.

הוא ישב על הארץ במיסגד אל-אקצה. מי יכול היה שלא להתפעל מגילוי זה של אומץ-לב גופני פשוט? מאחוריו כל אחד מן המתפללים הערביים יכול היה להיות פידאי, לירות את הכדור הקטלני בגבו. במרחק של כמה מטרים משם גורה המלך עבדאללה, שעשה פחות ממנו. אך הוא ישב בשלווה סטואית. במשך כל אותה שעה ארוכה לא היפנה את ראשו אף פעם אחת, לא הגיב אף על תנועה אחת, אף על רחשוש אחד, מאחוריו. כשראיתו בכנסת, באותו מעמד היסטורי מיוחד במינו שהוא יים אותו, לא העווה את פניו גם כאשר אני התאפקתי רק קושי מלהתפרץ ולצעוק: „מה אתם עושים! האיש סיכן את חייו ועתידו כדי לבוא הנה — ואתם אינכם מסוגלים להשמיע אף מילה אחת חדשה באוזניו?“

האיש עשה מעשה היסטורי. הוא התגנה כאחד המדינאים הגדולים של הדור — אם לא הגדול שבכולם. ניכסון בפקין, דהיגו כי אנג'יר, בראנד במוסקבה — כל אלה מחווי רים לעומת הנער הזה מן הכפר המצרי, בן האם הפורדאנית.

המדינאי הוא אדם פוליטי שאינו מתאים את עצמו למציאות הקיימת. הוא רואה בעיני רוחו מציאות אחרת. הוא מעז לשבור את הקיים ולהרכיב מציאות חדשה, על-פי חונו.

כך עשה השבוע אנוואר אל-סאדאט. וכך מי שהיה נוכח ידע שהוא עז למעשה היס-טורי נדיר.

לעומתו — מנחם בגין. הוא הוכיח השבוע שהוא פוליטיקאי גדול.

פוליטיקאי גדול, וזא מדינאי. המדינאי יוצר מציאות, הפוליטיקאי מנצל אותה. הפוליטיקאי הוא אדם התופס ברגע שנוצרה מציאות חדשה, המסוגל לנצל אותה לצרכיו היומיומיים, בלי מחש-בה והיסוס.

כך עשה בגין. מה היה קורה אילו נקט סאדאט יוזמה זו בשנים קודמות? גולדה מאיר היתה מחניקה אותה באיבה, בכמה מילים אירוניות של עליונות שחצנית, בנוסח: „מר סאדאט יכול לבוא הנה כמו כל תייר אחר“. יצחק רבין היה מחליט שאין טעם בביקור כזה בלי הכנה יסודית וממושכת, באמצעות מתווך אמריקאי. שימעון פרס היה מנתח את העניין משלושה אספקטים (ולא חשוב אילו אספקטים, העיקר שהם שלושה) ומטביע את העניין בהבל-פיו.

בגין לא חשב פעמיים. הוא תפס את הכדור ורץ. הוא עשה זאת בכישרון של פוליטיקאי עילאי. כל מילה היתה במקומה. כל מחווה היתה בסדר. כל ניסוח היה נכון. הוא עשה את הכל כדי לאפשר את הביקור, וכדי להבטיח את מחלבו התקין, עד לשנייה האחרונה. ומדוע לא?